

“Moji junaki imajo vedno upanje”

Predstavitev Cestnikovega tretjega romana Dolina zvezd o Slovencih, prisilno mobiliziranih v nemško vojsko

ANA KODELJA
NOVA GORICA

Bralcem romanov, ki razgrinjajo manj znane in nepovedane zgodbe iz slovenske zgodovine, ime pisatelja Branka Cestnika ni več neznano. Duhovnik, teolog in filozof, pisec kolumn in komentator aktualnega družbenega, političnega in cerkvenega stanja se je namreč uveljavil tudi kot romanopisec, ki svoje like umešča v še malo raziskane čase in kontekste slovenske zgodovine ter sledi njihovemu soočanju s takratnimi razmerami, ki jih predstavlja natančno in zvesto zgodovinski resnici. V prvcu *Sonce Petovione* iz leta 2019, nominiranem celo za kresnika, in v *Šestem pečatu* (2022) se je posvetil zgodnjemu krščanstvu na območju antičnega Ptuja in mučeniški zgodbi Viktorina Pujskega, zadnja leta pa je namenil trilogiji o prisilno vpoklicanih štajerskih moških v nemški Vehmacht med drugo svetovno vojno. Prvi del trilogije je roman *Pogovori z Njo* (2022), v katerem sledimo vračanju Jakoba Špileka iz Normandije proti domu in “podoživimo dramo prisilnega vojaka v tuji vojski, neodgovorjena vprašanja, ves absurd in tragiko vojnega stanja”. Drugo delo *Razmik med*

FOTO ERIKA JAZBAR

žerjavi (2024) bralce popelje na vzhodno fronto, v Ukrajino, kjer se bojuje Ludvik Vodusek, ki se je zaobljubil, da ne bo nikoli nikogar ubil. Tretje, *Dolina zvezd*, pa se dogaja ob koncu vojne leta 1945 na domačih tleh, kjer išče pot v svobodo izrazito negativen lik iz drugega romana, prebežnik iz nemške vojske Cveto Ogorevc. Zadnji del trilogije se je na pot med bralce odpravil letos poleti. V sredo, 22. oktobra, je prispel tudi na Goriško, saj so v okviru Goriških večerov v dvorani Frančiškanskega samostana Kostanjevica v Novi Gorici pripravili predstavitev knjige in pogovor z njenim avtorjem Brankom Cestnikom. Vodila ga je Saška Ocvirk, urednica pri Celjski Mohorjevi družbi, pri kateri so tudi izšle vse Cestnikove knjižne izdaje. V začetku pogovora je Branko

Cestnik razkril, da se je za pisateljsko pot, ki mu jo je ob razmišljanju o slovenski zgodovini na nekem sprehodu pokazal angel navdihla, in za odkrivanje nepovedanih zgodb lažje odločil ob spodbudi besed Janeza E. Kreka: “Samo začeti je treba.” Začel je z raziskovanjem zgodnjega krščanstva na antičnem Ptuju in se nato poglobil v usodo okoli 70.000 mobiliziranih štajerskih fantov, ki so po nemški zasedbi Štajerske, podobno kakor primorski fantje, bili prisilno poslani na vojne črte po Evropi v nemških uniformah. Med njimi so bili navadni vojaki kot pisatelj dedek, ki je svojo osebno zgodbo – eno od številnih zgodb o hudem domotožju, želji priti domov, po miru in o globoki veri – v starosti razkril vnuku – in postala je

osnova za prvi roman *Pogovori z Njo*. Odkril je tudi številne zgodbe svojevrstnih pacifistov, ki so se ob neprostovoljnem služenju tuji državi zaobljubili tiemu dezerterstvu – da ne bodo streljali v človeka, in na njih zasnoval potek drugega romana *Razmik med žerjavi*. Med mobiliziranci pa so bili tudi okrutni vojaki, sadisti, ki so v vojnih razmerah počeli najhujše zločine, in zadnji roman *Dolina zvezd* takemu junaku posveča osrednjo pozornost. Cestnik ga je skušal v delu narediti sprejemljivega bralcem, ga vsaj delno spreobrniti – zanj pravi, da je človek s tremi dušami – in prek njega prikazati za Slovence kruto leto 1945. Zgodba tega lika, Cveta Ogorevca, in ostalih izmišljenih protagonistov v romanu je postavljena namreč v resnične kraje (osrednje dogajališče je koncentracijsko taborišče Šterntal (Kidričevo), poleti 1945 namenjeno obračunu s premožnimi Slovenci in Nemci, živečimi na Slovenskem) in resnične okoliščine. Za verodostojno predstavitev le-teh je avtor poskrbel s preučevanjem zgodovinskih virov o drugi svetovni vojni, npr. o partizanskem delovanju na Štajerskem, gradiva članov Zgodovinske sekcije Mateja Slekovca o taborišču v Kidričevem, o zgodovini Kočevarjev, dogajanje pa zasnoval na podlagi ganljivih

pripovedovanj in pričevanj ljudi, ki so pristopali do njega na najrazličnejše načine in ob vsakovrstnih priložnostih. *Dolina zvezd* je torej “pretresljiv literarni preplet življenjskih zgodb na temelju resničnih in dokumentiranih zgodovinskih dogodkov ter osebnih pričevanjih ljudi, ki so vse zapisano tudi doživeli.” Cestnik je povedal, da je težko pisati o letu 1945 zaradi travm in politične interpretacije, ki prevladuje med Slovenci. Toda to je po njegovem mnenju lažje, če pišeš “z vidika malega človeka, njegovih čustev, misli, zmedenosti, drame”. Kljub temu da gredo njegovi junaki, mali ljudje, skozi težke, skoraj nepredstavljive preizkušnje, niso okuženi z nihilizmom, ostajajo optimistični, “imajo cilje, etične izbire, se trudijo biti dobri. Moji junaki imajo vedno upanje.” V sebi torej nosijo krščansko dimenzijo, ki jo avtor naravno prenaša iz sebe, iz vrednot, v katere je bil vzgojen, njegova dela pa kljub vojni tematiki v podtonu skrivajo krščansko sporočilo upanja. Cestnikova trilogija je tako pravi knjižni pomnik ob 80. obletnici konca druge svetovne vojne. Zanimiv pogovor, ki je prinesel marsikateri nov pogled na zapleteno obdobje po osvoboditvi in na usodo nemške manjšine na Slovenskem, je med poslušalci vzbudil zanimanje, saj so se na koncu vanj vključili s številnimi vprašanji.